

vann fra fjell til fjord

Sammen for vannet

Planprogram

med program for konsekvensutredning

til:

Regional plan for vannforvaltning i Rogaland
vannregion 2022 – 2027

Kontaktinformasjon (vannregionmyndighet og planmyndigheter):

**Vannregionmyndighet for Vannregion
Rogaland (VRM)
Rogaland fylkeskommune**
Postboks 130
4001 Stavanger
firmapost@rogfk.no / 51 51 66 00

Hordaland fylkeskommune
Postboks 7900
5020 Bergen
hfk@hfk.no / 55 23 90 00

Telemark fylkeskommune
Postboks 2844
3702 Skien
post@t-fk.no / 35 91 70 00

Vest-Agder fylkeskommune
Postboks 517 Lund
4605 Kristiansand
postmottak@vaf.no / 38 07 45 00

Aust-Agder fylkeskommune
Postboks 788 Stoa
4809 Arendal
arkiv@austagderfk.no / 37 01 76 11

0. Forord

Gjeldende regional plan for vannforvaltning ble godkjent i 2016 og gjelder til slutten av 2021. Oppdaterte planer og tiltaksprogram skal være gjeldende fra 2022 til 2027. Formålet med planarbeidet er at vi skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene. Oppdatering av planen startet med utarbeidelse av forslag til planprogram med program for konsekvensutredning, samt et dokument som beskriver hovedutfordringer i Rogaland vannregion. Dette ble sendt på høring 04. april 2019 med høringsfrist 04. juli 2019.

Planprogrammet beskriver planprosessen, alternativer for organisering av vannforskriftsarbeidet videre, hvilke utredninger som foreslås gjennomført og behov for konsekvensutredning. Videre angir planprogrammet både forventninger til myndigheter som har rett og plikt til å delta, og muligheten for andre interessenter til å medvirke med sin kunnskap og sine synspunkter til arbeidet.

Rogaland fylkeskommune har oppsummert høringsuttalelsene. Generelt sett har de ulike høringsinstansene sluttet seg til de foreslåtte endringene i grensene for vannområdene knyttet til de vedtatte kommunesammenslåingene, og også forslagene til videre plan- og utredningsarbeid. Noen spesifiseringer og konkretiseringer i plan- og utredningsarbeidet er foreslått, og disse vil bli tatt med videre og vurdert i den videre prosessen. Revidert vannforvaltningsplan og tiltaksprogram vil bli utarbeidet og skal sendes på høring høsten 2020, og revidert plan og tiltaksprogram for Rogaland vannregion 2022-2027 skal vedtas av fylkestinget i løpet av våren 2021.

Stavanger 26.11.2019

Marianne Chesak
fylkesordfører

Innhold

0. Forord	3
1. Innledning	5
2. Formålet med planarbeidet	6
3. Virkning av vannforvaltningsplan og tiltaksprogram	8
4. Framdriftsplan – Oversikt over arbeidet fram mot 2021	9
5. Vannregionen vår – planområdet	10
5.1 Beskrivelse av vannregionen	10
5.2 Endringer av vannregionen siden forrige plan	10
5.2.1 Region- og kommunereformen	10
5.2.2 Endring av vannområdegrensene	10
6. Organisering av arbeidet i vannregionen	12
6.1 Vannregionutvalg	133
6.2 Vannregionmyndighet	14
6.3 Referansegruppe	14
6.4 Organisering lokalt i vannområder	14
7. Deltakelse, medvirkning og informasjon	14
7.1 Deltakelse i planleggingen	14
7.2 Medvirkning og informasjon	14
8. Tematiske føringer fram mot oppdatert vannforvaltningsplan	15
8.1 Styrke kunnskapsgrunnlaget	15
8.2 Oppdatere miljømål, unntak og tiltak	15
8.3 Kostnadsanslag og nyttebeskrivelse	15
8.4 Klimaendringer, klimatilpasning og flom	16
8.5 Drikkevann, badevann og andre beskyttede områder	17
8.6 Plastforurensning	17
8.7 Nye nasjonale føringer	17
9. Program for konsekvensutredning	19
9.1 Beskrivelse av miljøtilstanden og behov for å styrke kunnskapsgrunnlaget	19
9.2 Oppdatere miljømål, unntak og tiltak	19
9.3 Forholdet til andre nasjonale, regionale og kommunale planer	19
9.4 Vurderinger av vesentlige virkninger for miljø og samfunn	20
9.5 Kostnadsanslag og nyttebeskrivelse	20
9.6 Behov for videre overvåking av miljøkvalitet	20
10. Oppdatering av tiltaksprogram og prioritering av tiltak	21

1. Innledning

Gjeldende regional vannforvaltningsplan og tiltaksprogram ble utarbeidet i 2015, godkjent i 2016 og gjelder til slutten av 2021. Fram mot utgangen av 2021 skal disse oppdateres og justeres for hele landet. Rogaland er ett av i alt 11 vannregioner i Norge, og oppdaterte planer og tiltaksprogram for alle regionene skal være gjeldende fra 2022 til 2027. Les mer om vannforvaltningen i Norge her: <http://www.vannportalen.no/organisering/vannforvaltning-i-norge/>

Vannforskriften fastslår at det skal utarbeides regionale vannforvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogram, som skal oppdateres hvert sjette år. Planen med tilhørende tiltaksprogram utarbeides som en regional plan i henhold til plan- og bygningsloven (pbl § 8.1), og må følge de utredningskrav som er fastlagt i pbl § 4.1-2, samt Forskrift om konsekvensutredning (KU). Loven og forskriften fastslår at det må legges opp til en trinnvis prosess fram mot oppdaterte vannforvaltningsplaner og tiltaksprogram. Rogaland fylkeskommune er ansvarlig for gjennomføring av plan- og KU-prosessen, og vil legge til rette for samarbeide med aktuelle myndigheter og organisasjoner i planprosessen. Statlige organer og kommuner har rett og plikt til å delta i planleggingen når den berører deres virkeområde eller egne planer og vedtak (jf. pbl § 8.3).

Rogaland fylkeskommune sendte forslag til planprogram med program for konsekvensutredning på høring sammen med et dokument om beskriver hovedutfordringer) i vannregionen 4. april 2019 med høringsfrist 4. juli 2019. Det kom i alt inn ... høringsuttalelser.

Fylkeskommunen har gjennomgått høringsuttalelsene, og har oppdatert planprogram med program for konsekvensutredning. Dette legges nå til grunn for det videre planarbeidet og utarbeidelsen av forslag til oppdatert regional vannforvaltningsplan med tilhørende tiltaksprogram. Det vil som en del av dette arbeidet få gjennomført utredninger av konsekvenser for miljø og samfunn i henhold til fastsatt planprogram.

Som en del av planarbeidet legges opp til videre involvering med aktuelle myndigheter og andre interesserte i dette arbeidet fram til neste formelle høring. En plan for dette er skissert i dette dokumentet, men vil videre detaljeres og suppleres bl.a. ut fra de merknadene som er gitt om temamøter og involvering i høringen.

Forslag til oppdatert regional vannforvaltningsplan for perioden 2021-2027 og oppdatert regionalt tiltaksprogram for samme periode vil bli sendt på høring i perioden 1. juli – 31. desember 2020.

2. Formålet med planarbeidet

Formålet med planarbeidet er at vi skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene.

Vannforskriften skal sikre at det utarbeides og vedtas regionale forvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogram med sikte på å oppfylle miljømålene, og sørge for at det framskaffes nødvendig kunnskapsgrunnlag for dette arbeidet. Vannforskriften¹ er hjemlet både i forurensningsloven², plan- og bygningsloven³, vannressursloven⁴, og naturmangfoldloven⁵. Arbeidet med de regionale planprosessene etter vannforskriften følger i all hovedsak prinsippene og kravene i plan- og bygningsloven. I tillegg har vannforskriften egne krav som følge av vanddirektivet⁶.

I vannforskriftens § 4 står det at «Tilstanden i overflatevann skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand». Det betyr at miljøtiltak ikke bare er aktuelle i vannforekomster der tilstanden i dag er dårligere enn god, men også som forebyggende tiltak for å beskytte vannforekomster som har god tilstand i dag, men er utsatt for påvirkninger som på sikt kan føre til forringelse. Vannforskriftens § 13 fastlegger ellers at dersom annet lovverk har strengere krav enn det som følger av vannforskriften, skal den strengeste bestemmelsen legges til grunn.

Den helhetlige og samordnede vannforvaltningen i Norge bygger på EUs vanddirektiv, som er gjennomført i den norske vannforskriften fra 2007. Hele Europa arbeider etter samme prinsipper og timeplan. I Norge samarbeider vi tett med våre nordiske naboland om vannforvaltningen, og deltar i den felles europeiske strategien for gjennomføring av vanddirektivet.

Den regionale vannforvaltningsplanen angir miljømål for alt vann i elver, innsjøer, kystvann og grunnvann. I tillegg inneholder planen oversikt over når miljømålene skal nås. Tiltaksprogrammet inneholder oversikt over forslag til tiltak for å beskytte vannmiljøet og for å nå miljømålene i vannregionen. Vurdering av behov for endring i miljømål og forslag til tiltak er hovedinnholdet i oppdateringen som nå skal foretas.

Arbeidet må forholde seg til fristene i vannforskriften. For de oppdaterte planene som gjelder for årene 2022-2027, er hovedregelen at miljømål skal nås innen utgangen av 2027 (§ 8). Dersom tekniske årsaker eller naturforhold tilsier det, kan måloppnåelse utsettes til utgangen av 2033 (§ 9). I særlige tilfeller der det er umulig eller uforholdsmessig kostnadskrevende å nå miljømålene, kan det fastsettes mindre strenge miljømål (§ 10). Ved behov for avvik fra standard miljømål skal dette være begrunnet, ift. kravene for dette i vannforskriften.

Gjeldende plandokumenter Rogaland vannregion for planperiodene 2010-2015 og 2016-2021 finner du her: <http://www.vannportalen.no/plandokumenter/>

¹ [Vannforskriften](#)

² [Lov om vern mot forurensninger og om avfall \(forurensningsloven\)](#)

³ [Lov om planlegging og byggesaksbehandling](#)

⁴ [Lov om vassdrag og grunnvann \(vannressursloven\)](#)

⁵ [Lov om forvaltning av naturens mangfold \(naturmangfoldloven\)](#)

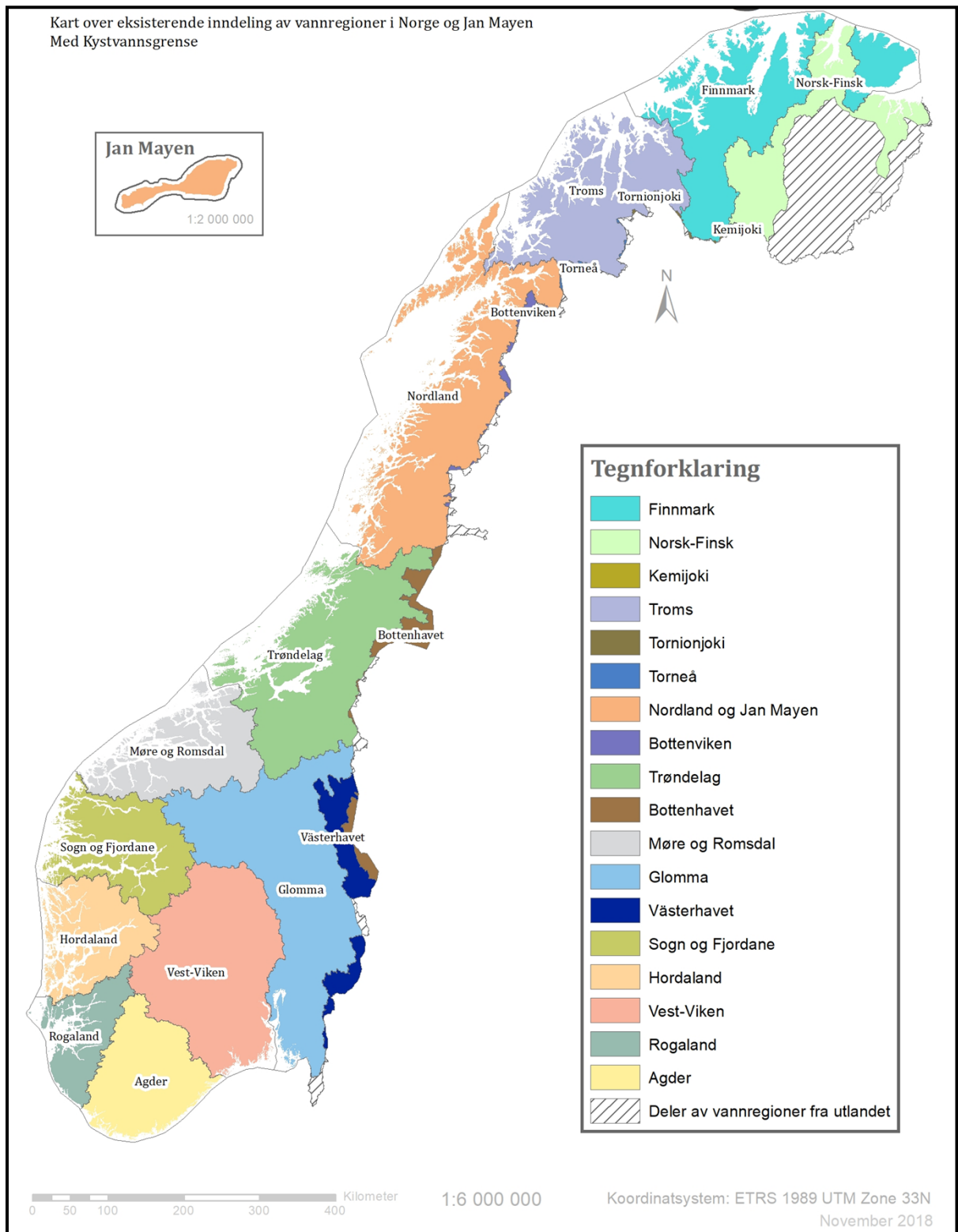
⁶ [EUs rammedirektiv for vann \(vanddirektivet\) – konsolidert versjon](#)

Vannforskriften §1:

Formålet med denne forskriften er å gi rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene

Plan- og bygningsloven §1:

Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner.

Figur 1: Viser kart over norske vannregioner per januar 2019. Fra 1. januar 2020 vil antall norske vannregioner blir redusert noe, som følge av Regionreformen.

3. Virkning av vannforvaltningsplan og tiltaksprogram

I henhold til plan – og bygningsloven (§ 8.2) skal regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen. Dette slås også fast i vannforskriften (§ 29). Planen vil dermed kunne gi føringer for annen arealplanlegging og utbygging i regionen.

At det foreligger vedtatte og godkjente regionale vannforvaltningsplaner betyr først og fremst at:

- Planene skal legges til grunn for offentlig virksomhet i regionen.
- Det som hovedregel ikke skal gis tillatelse til nye inngrep eller ny aktivitet som vil medføre at miljømålet ikke nås eller at tilstanden forringes.
- Foreslåtte tiltak skal følges opp og gjennomføres slik at fastsatte miljømål kan nås innen den fristen som er satt i planen.

Forvaltningsplanen og tiltaksprogrammet er ikke juridisk bindende i seg selv, men er retningsgivende for sektorenes videre arbeid med å forvalte vannressursene, og for planlegging i regionen.

Det er imidlertid i henhold til § 8.5 i plan og bygningsloven mulig å fastsette regional planbestemmelse eller retningslinjer for arealbruk i en regional plan, som skal ivareta nasjonale eller regionale hensyn og interesser. Bestemmelsen kan fastsette at det for et tidsrom av inntil ti år nedlegges forbud mot at det blir iverksatt særskilt angitte bygge- eller anleggstiltak uten samtykke innenfor nærmere avgrensede geografiske områder, eller bestemme at slike tiltak uten slikt samtykke bare kan iverksettes i samsvar med godkjent arealplan etter plan- og bygningsloven. Forslag om dette vil i tilfelle bli presentert i forslag til oppdatert vannforvaltningsplan og sendt på høring som en del av denne.

Ansvar for oppfølgingen av vannforskriften er lagt til ulike sektormyndigheter. Dette innebærer at forvaltningsplaner og tiltaksprogram skal følges opp sektorvis og med sektorenes eksisterende virkemidler.

Godkjent regional plan vil inngå i grunnlaget for sektormyndighetenes saksbehandling. I sektormyndighetenes saksbehandling vil det bli foretatt ytterligere avklaringer og konkrete vurderinger av fordeler og ulemper ved de enkelte tiltak før endelig beslutning om tiltaksgjennomføring blir tatt. Her vil det også legges vekt på andre hensyn enn de som er vektlagt i vannforvaltningsplanen. Sektormyndighetene har derfor adgang til å fatte vedtak som ikke er i samsvar med planen.

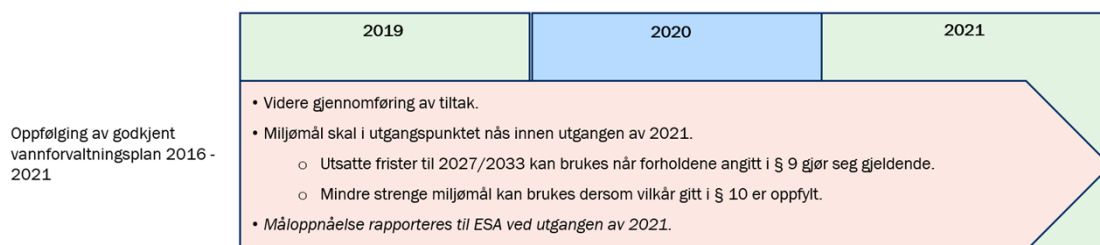
Dersom det blir aktuelt å fravike forutsetningen i den godkjente planen, skal vedkommende myndighet begrunne og sørge for at vannregionmyndigheter er informert. Årsaken til at planen er fraveket må beskrives ved rapportering av tiltaksgjennomføring og ved neste rullering av planen.

Planforslag som er i strid med godkjent regional vannforvaltningsplan, herunder de miljømålene som planen setter, og kravene i vannforskriften § 12 for å tiltale ny aktivitet eller nye inngrep, er grunnlag for vurdering av om innsigelse skal fremmes⁷.

⁷ [Rundskriv T-2/16 fra Klima- og miljødepartementet](#)

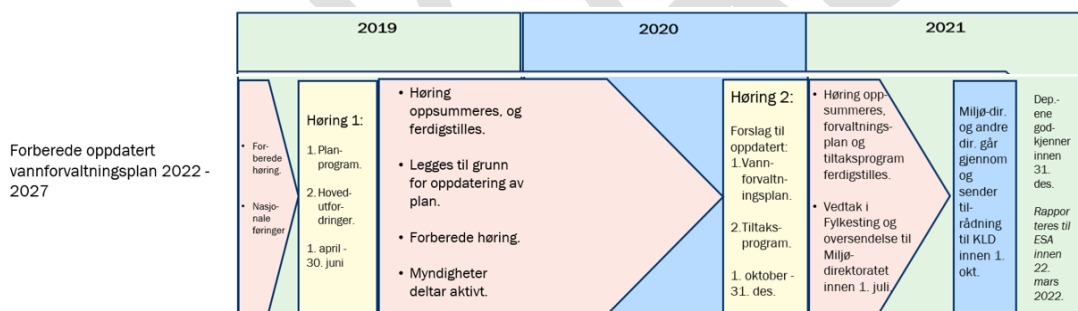
4. Framdriftsplan – Oversikt over arbeidet fram mot 2021

Det er laget en nasjonal framdriftsplan for arbeidet på nasjonalt nivå. Framdriftsplanen er basert på vannforskriften. Arbeidet frem mot 2022 kan deles inn i to parallelle faser. Fram mot 2022 vil vi fortsette arbeidet med å følge opp godkjent forvaltningsplan for perioden 2016-2021, figur 2. Det er den enkelte sektormyndighet som er ansvarlig for å iverksette tiltakene for sin sektor.

Figur 2. Fremdrift for oppfølging av godkjent vannforvaltningsplan 2016-2021.

Parallelt med oppfølging av gjeldende plan starter vi nå opp arbeidet med å oppdatere vannforvaltningsplan og tiltaksprogram som skal gjelde for perioden 2022-2027, figur 3.

Figur 3. Fremdrift for oppdatering av vannforvaltningsplan 2022-2027.

I tillegg foregår det en løpende oppdatering av kunnskapsgrunnet (overvåking, problemkartlegging, oppdatering av Vann-Nett).

Arbeidet med konsekvensutredning (KU) vil være integrert i planarbeidet, og vil presenteres sammen med revidert vannforvaltningsplan.

5. Vannregionen vår – planområdet

5.1 Beskrivelse av vannregionen

Vannregion Rogaland har en utbredelse på om lag 12 722 km². Vannregionen består i hovedsak av Rogaland fylke, men også mindre arealer fra grenseområdene til fylkene Hordaland, Telemark og Agder inngår i vannregionen. Vannregionen er delt inn i fire vannområder: Dalane, Jæren, Haugalandet og Ryfylke. Formålet med vannområdene har vært å etablere hensiktsmessige enheter for arbeidet hvor berørte aktører (kommuner, sektormyndigheter og fylkeskommuner) samarbeider for å gjennomføre sine oppgaver i hht. vannforskriften.

Grensene for vannregionen følger vassdragsgrensene og ikke fylkesgrensene. En større del av Odda kommune (Røldalsvassdraget) i Hordaland er med i vannregionen. Videre vestover ut til kysten er det små variasjoner i forhold til fylkesgrensa mot Hordaland, med unntak av nordre del av Vindafjord kommune som renner mot Sunnhordaland- og Hardangerfjordbassenget. Dette nedbørsfeltet hører til Hordaland vannregion. Den østlige delen av Lund kommune i Rogaland, renner mot Siravassdraget og nedbørsfeltet hører til Agder Vannregion.

5.2 Endringer av vannregionen siden forrige plan

Det har blitt bestemt en del geografiske endringer knyttet til kommunereformen og regionreformen, begge reformene trer i kraft fra 1.1.2020.

5.2.1 Regionreformen

Hverken grensene til Rogaland vannregion eller Rogaland fylke er endret. I forbindelse med regionreformen vil imidlertid andre fylker med arealer i Rogaland vannregion skifte navn.

Regional planen for vannforvaltning er en regional plan etter Plan- og bygningslovens kapittel 8. Det er etter Plan- og bygningsloven det enkelte fylke som er regionalplanmyndighet for sine arealer og regional planen må vedtas i hvert av de fylkene / regionene som har arealer innenfor vannregionen.

Fra 1.1.2020 vil følgende navneendringer for fylker med arealer i vannregionen, tre i kraft;

- Hordaland fylke endrer navn til Vestland
- Telemark endrer navn til Telemark og Vestfold
- Aust-Agder endrer navn til Agder
- Vest-Agder endrer navn til Agder

Oppdatert plan vil bli oppdatert med nye navn og sendt til de nye regionene for vedtak.

5.2.2 Kommunereformen

Kommunesammenslåingen som følge av Kommunereformen vil redusere antall kommuner i Rogaland fylke fra 26 til 23.

Fra 1.1.2020 vil følgende kommunesammenslåinger skje:

- Sandnes kommune (Forsand og Sandnes kommuner)
- Stavanger kommune (Finnøy, Rennesøy og Stavanger)

5.2.3 Endring av vannområdegrensener

Ved høringen av forslag til planprogrammet lå det inne forslag om at kommunene Finnøy og Rennesøy ved sammenslåingen med Stavanger kommune fra 2020. Stavanger kommune overføres

fra Ryfylke til Jæren vannområde. Det ble også vurdert som hensiktsmessig at Kvitsøy flyttes fra Ryfylke til Jæren vannområde. For nye Sandnes kommune lå det ikke inne forslag om endring av grensen mellom Ryfylke og Jæren vannområde, og dermed at gamle Forsand fortsatt vil ligge i Ryfylke vannområde mens gamle Sandnes vil være en del av Jæren vannområde. Det ble i forslaget til planprogram sagt at endringen var tenkt å gjøres gjeldende 2022. Etter dette har det både i dialog med de aktuelle kommunene og vannområdene, og i høringsuttalelsene framkommet at det mest hensiktsmessige er at grensejusteringen mellom vannområdene tre i kraft fra samme dato som kommunesammenslåingen, dvs. 01.01.2020.

UTKAST

6. Organisering av arbeidet i vannregionen

Planarbeidet i vannregionen Rogaland er organisert i henhold til føringene i vannforskriften. Arbeidet er en regionalt styrt planprosess, med fylkestinget som øverste planmyndighet. Arbeidet skjer i en vekselvirkning mellom administrativt og politisk nivå, og i henhold til vannforskriftens føringer. Det har fra flere hold både blitt uttrykt et ønske om å få et klarere skille mellom fag og politikk i vannforvaltningsarbeidet, samtidig som behovet for at de politisk valgte politikerne både i vannregionutvalg og vannregionutvalg har sentrale verv i kommunen som gjør det lettere å følge opp sentrale spørsmål knyttet til vannforvaltning på kommunalt nivå. Fylkeskommunen vil følge dette opp i dialog med kommunene, vannregionutvalg og vannområdene/vannområdeutvalgene.

6.1 Vannregionutvalg

Vannregionutvalget (VRU) er etablert i henhold til vannforskriften og ledes av en politisk representant fra vannregionmyndigheten. Vannregionutvalget er et samarbeidsforum bestående av politisk representant fra fylkeskommunen og representanter fra fylkesmannen, statlige sektormyndigheter og ledere av vannområdeutvalgene. Administrative representanter fra fylkeskommuner og vannområdekoordinatorene kan delta som bisittere.

Politiske representanter:	Administrative representanter:
Rogaland fylkeskommune (leder)	Fylkesmannens Landbruksavdeling
Rogaland fylkeskommune (nestleder)	Fylkesmannens Miljøvernnavdeling
Leder av Dalane vannområde	Fiskeridirektoratet, Region Sør
Leder av Haugalandet vannområde	Mattilsynet
Leder av Jæren vannområde	Kystverket
Leder av Ryfylke vassområde	Norges Vassdrags- og energidirektorat
	Miljødirektoratet

Tabell 3: Viser hvilke virksomheter som er representert i vannregionutvalget i Rogaland vannregion

Det ble i forslaget til planprogram pekt på at det kan være aktuelt å evaluere den organiseringen av vannregionutvalget vi har hatt til nå, og at det eventuelt kan være mer hensiktsmessig å legge opp til at et klarere skille mellom politikk og fag. Flere av høringspartene gitt sin tilslutning til dette, og dette er noe det vil bli arbeidet videre med både i forhold til vannregionutvalget og vannområdeutvalgene.

6.2 Vannregionmyndighet

Utøvelsen av fylkeskommunens rolle som vannregionmyndighet (VRM) har et todelt nivå. Politisk er det fylkestinget som vedtar de regionale planene og fylkesutvalget som er vannregionmyndighet når det er behov for å fatte vedtak. Administrasjonen driver det daglige arbeidet og fremmer forslag til vannregionutvalget for godkjenning.

Vannregionmyndighetens viktigste oppgave er å:

- Være plan og prosessleder
- Samordne utarbeidelse av sektorovergripende forvaltningsplaner
- Følge opp og sikre gode bidrag i planarbeidet fra vannområdet og ulike sektormyndigheter
- Legge til rette for medvirkning og informasjon i planprosessen
- Sørge for at kvalitetskrav og tidsfrister i henhold til vannforskriften overholdes

6.3 Referansegruppe

Det skal legges til rette for medvirkning fra frivillige organisasjoner, bransjeorganisasjoner og andre interessenter gjennom en regional referansegruppe. Referansegruppen er en viktig arena for regional og lokal medvirkning.

6.4 Organisering lokalt i vannområder

Det er i hvert vannområde opprettet et vannområdeutvalg og en arbeidsgruppe. Vannområdeutvalget består i hovedsak av en politisk representant fra hver kommune, samt to politiske representanter fra Rogaland fylkeskommune. Vannområdet daglige drift ivaretas av en vannkoordinator. Både Haugaland, Ryfylke og Jæren har hatt egne stillinger som vannområdekoordinatorer finansiert som et spleiselag med både statlige, fylkeskommunale og kommunale midler, men av ulike grunner har det ennå ikke kommet på plass en områdekoordinator for Dalane. Fylkesmannen i Rogaland ved miljøvernavdelingen og landbruksavdelingen deltar i vannområdene. De andre sektormyndighetene har gitt beskjed om at de ikke har kapasitet til å delta fast inn i vannområdeutvalgene, men kan vurdere deltakelse ved behov. Fylkesmannen i Rogaland, Fiskeridirektoratet Region Sør og Mattilsynet, har vært de mest aktive regionale sektormyndighetene inn i vannområdene.

Organiseringen med vannområder og vannkoordinator for vannområdet foreslås i utgangspunktet videreført for planperioden 2022-2027.

Når det gjelder stillingene som vannområdekoordinatorer for hvert vannområde, så har fylkesrådmannen hatt dialog med de aktuelle vertskommunene (Haugesund for Haugaland vannområde, Suldal for Ryfylke vannområde og Klepp for Jæren vannområde) om videreføring av disse. Alle de tre kommunene har besluttet å omgjøre de midlertidige prosjektstillingene til faste stillinger. For Haugaland og Jæren videreføres stillingene som 100 % stillinger, og for Ryfylke som en 60-70 % stilling, der Suldal kommune tar sikte på å fylle den resterende stillingsprosenten med andre oppgaver slik at det blir en fast 100 % stilling. Fylkesrådmannen har også hatt dialog med Eigersund kommune om å få på plass en vannområdekoordinatorstilling for Dalane, og det tas sikte på å få dette på plass så snart som mulig.

7. Deltakelse, medvirkning og informasjon

Det er i arbeidet med vannforvaltningsplanen viktig med åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning for alle som er berørt eller interessert i vannforvaltning (plan- og bygningslovens § 1.1). Offentlige myndigheter har ikke bare rett, men også plikt til å delta og fremskaffe informasjon som kan ha betydning for planleggingen (plan- og bygningslovens § 3-2). I dette arbeidet har både vannregionmyndigheten og vannregionutvalget et særlig ansvar (vannforskriftens § 27).

7.1 Deltakelse i planleggingen

I løpet av hele planleggingsperioden har berørte myndigheter lokalt, regionalt og nasjonalt ansvar for å delta ved å gjøre data og kunnskap om påvirkninger i egen sektor tilgjengelig i tide, slik at kunnskapsgrunnlaget for oppdaterte planer blir så godt som mulig når disse skal på høring. Sektormyndighetene på alle nivåer må selv kvalitetssikre beskrivelse og bruk av egne tiltak og virkemidler. Sektormyndighetene skal gå gjennom hvor langt de har kommet i tiltaksgjennomføringen, eventuelt i samhandling med øvrige sektormyndigheter, om tiltakene er tilstrekkelige for å nå miljømålene eller om det må gjennomføres andre og/eller mer omfattende tiltak. Kunnskapsgrunnlaget om tilstand, påvirkninger og tiltak skal oppdateres løpende. Det følger av vannforskriften § 15 at; «Fylkesmannen som miljøfaglig ansvarlig og rådgiver har ansvaret for å oppdatere kunnskapsgrunnlaget i Vann-Nett, i samråd med berørte sektormyndigheter, fylkeskommuner og kommuner». Sektormyndighetene må også delta i arbeidet som utføres av vannregionutvalg og i vannområdene når relevante tema innen deres ansvarsområde berøres, og for å sikre at ulike sektors påvirkninger og tiltak sees i sammenheng.

7.2 Medvirkning og informasjon

Det avholdes møter i vannregionutvalget etter behov, de siste årene har dette vært to ganger i året. Frem mot oppdatert vannforvaltningsplan kan det være behov for flere møter. Det er også etablert en regional referansegruppe, som inviteres til møter og seminarer ut fra behov.

Ved behov som kan oppstå underveis i planprosessen vil det være aktuelt å arrangere temamøter. I forrige planprosess ble det i samarbeid med aktuelle sektormyndigheter arrangert flere temamøter i forhold til temaene vannkraft og landbruk.

Mye av den lokale medvirkningen foregår i vannområdene. Kommuner og sektormyndigheter er faste medlemmer i vannområdene, men vannområdene samarbeider også med lokale og regionale interesseorganisasjoner. Dette er en ordning som fungerer bra, og som vil bli videreført.

Informasjon om møter i vannområdeutvalg og vannregionutvalg legges ut på nettsidene til Rogaland vannregion. Oppdatert informasjon om status for planprosessen og fremdrift oppdateres ved behov på den samme nettsiden. Nettadressen er www.vannportalen.no/rogaland.

I høringen av planprogrammet har det fra flere av høringsinstansene blitt etterlyst en konkretisering av hvordan medvirkningen kan sikres. Fylkeskommunen vil i den videre planprosessen legge vekt på medvirkning både fra relevante sektormyndigheter og andre interessenter, og vil i samarbeid med disse konkretisere planer både for dialogmøter med de enkelte sektorinteressene og temamøter med bredere deltakelse. Tema som har blitt framhevet som viktige er forholdet til akvakulturnæringen, ulike næringer generelt og arealbruksplaner. I den sammenheng er det påpekt at det kan være målkonflikter f.eks. mellom matproduksjon, vegbygging og andre utbyggingsinteresser og vannforvaltning.

8. Tematiske føringer fram mot oppdatert vannforvaltningsplan

Det er i brev av 5. juli 2018 fra Klima- og miljødepartementet og i nasjonal mal for utarbeidelse av planprogram, gitt enn rekke føringer om viktige temaer for kommende planprosess. I tillegg fastsatte Klima- og miljøverndepartementet i brev datert 19. mars 2019 nye nasjonale føringer for vannforvaltninger med referanse til Granavoll-plattformen, der det er slått fast at Regjeringen vil «styrke norsk vannforvaltning og følge opp vannforskriften». De nye nasjonale føringene er oppsummert i pkt. 8.7.

Disse viktigste nasjonale signalene og føringene er oppsummert i de følgende punktene:

8.1 Styrke kunnskapsgrunnlaget

I kunnskapsgrunnlaget til regionale vannforvaltningsplaner inngår *karakterisering* av elver, innsjøer, grunnvann og kystvann og vurdering av miljøpåvirkning fra menneskelig aktivitet. Hovedformålet med karakteriseringen er å få en oversikt over dagens miljøtilstand, ulike påvirkninger og å identifisere hvilke vannforekomster som ikke kommer til å oppnå miljømålene. Overvåking av miljøtilstanden gir myndighetene kunnskapsgrunnlag til å sette i gang tiltak for å bedre, vedlikeholde, eller forebygge forringelse av miljøverdier. Målet med overvåkingen er å:

- Skaffe et godt kunnskapsgrunnlag for tiltak og politiske beslutninger
- Sikre befolkningen rett informasjon om miljøets tilstand i tråd med miljøinformasjonsloven.

Overvåkingen er langsiktig, og ofte er det behov for målinger over flere år for å kunne se en forandring som skyldes menneskelig aktivitet eller en naturlig variasjon. Det regionale overvåkingsprogrammet skal oppdateres og revideres. Fylkeskommunen har etter vannforskriften ansvaret for at dette blir gjort, men det er Fylkesmannen som står for det miljøfaglige arbeidet, i samarbeid med sektormyndighetene. Vann-nett inneholder oversikt over ulike delprogrammer for basisovervåking og tiltaksorientert overvåking.

Arbeidet med kunnskapsgrunnlaget er en kontinuerlig prosess. Kunnskap og data om vannforekomstene er samlet i [Vann-nett](#).

8.2 Oppdatere miljømål, unntak og tiltak

I arbeidet med oppdatering av vannforvaltningsplanen og tiltaksprogrammet skal miljømål og beskyttende, forbedrende og restaurerende tiltak gjennomgås for å se om vi må justere miljømålene og tiltakene. Er vi nærmere å nå miljømålene? Trengs det andre eller flere tiltak for å beskytte, forbedre eller restaurere vannmiljøet? Har det oppstått uforutsette hendelser som har påvirket vannforekomstene? Har vi mer eller ny kunnskap som kommer til nytte i vannforvaltningsarbeidet? Virker tiltakene slik vi hadde tenkt Høringene av forslag til planprogram, plan og tiltaksprogram gir en formell mulighet til å komme med innspill, men også mellom disse to formelle høringene skal interessenter ha tilgang til informasjon, og mulighet til å gi innspill til vannregion- og vannområdeutvalg.

8.3 Kostnadsanslag og nyttebeskrivelse

Et viktig mål i revisjonen og oppdateringen av planene og tiltaksprogrammene er å få en bedre oversikt over de økonomiske og administrative konsekvensene ved planene enn i den første ordinære planperioden. Dette gjelder både positive og negative virkninger

Sektormyndighetene har ansvar for å ivareta de økonomiske vurderingene innen sine respektive ansvarsområder, slik at de neste planene og tiltaksprogrammene gir en bedre framstilling av både nytten ved å gjennomføre vannmiljøtiltak og anslatte kostnader for tiltakene.

8.4 Klimaendringer, klimatilpasning og flom

Vi får stadig mer kunnskap om klimaendringer og konsekvensene av disse. På www.klimatilpasning.no står følgende om vannforvaltning:

"I Norge handler klimaendringene mye om endringer i vann. Det er derfor svært viktig at gjennomføringen av arbeidet med vannforvaltning også tar hensyn til at klimaet vårt er i endring.

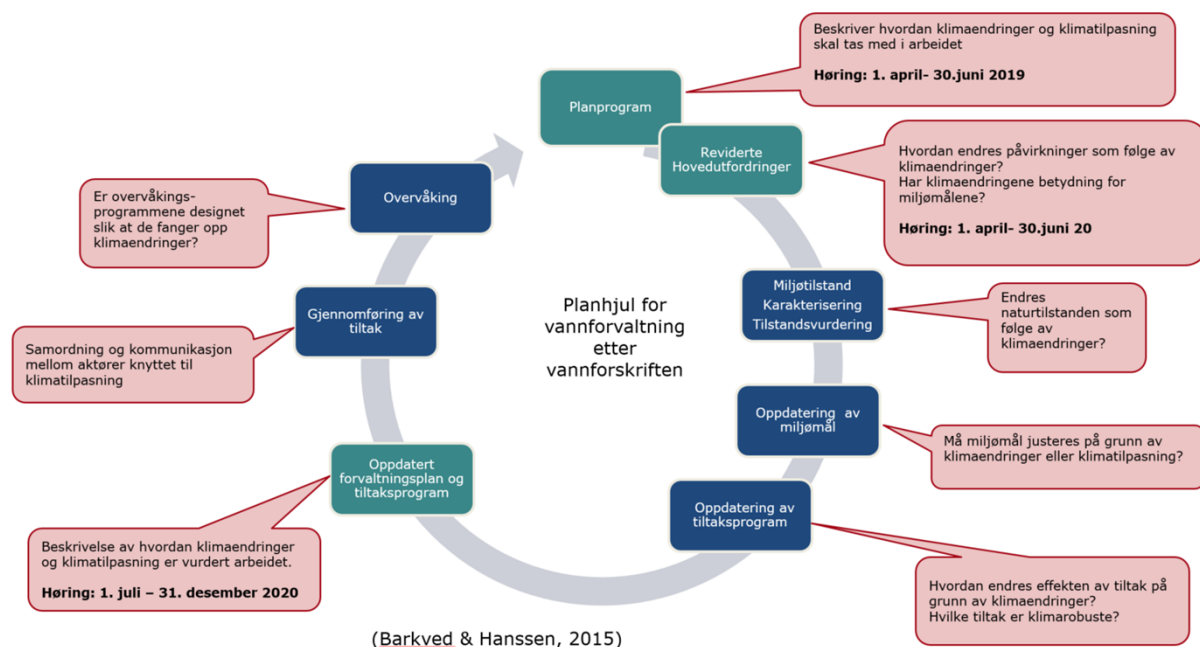
Mer nedbør (spesielt vinternedbør) vil forsterke avrenning av næringsalter, som igjen vil kunne øke planktonproduksjon. Samtidig kan løst organisk karbon (DOC) også øke med økende nedbør, noe som gir mindre produksjon på grunn av svekket lysinnstråling ned i vannet. Denne økte absorpsjonen av lys bidrar samtidig til økt temperatur i vannet.

I elver og mindre innsjøer vil også endringer i nedbør og lufttemperatur ha betydning for vannføringen og temperaturen i vannet. Summen av disse effektene vil ha betydning for den økologiske tilstanden for ferskvann. I tillegg vil klimaendringene kunne gi økte skader fra overvann, sørpeskred, flomskred, kvikkleireskred og stormflo. I vannforvaltningen er det nødvendig å ta hensyn til disse effektene.

Vurderinger av klimaendringer og klimatilpasning skal inn i alle faser av arbeidet med vannforskriften, både i vurdering av påvirkning, miljømåloppnåelse og i tiltaksarbeidet".

I tillegg skal vannforvaltningsplanene omtale områder med flomrisiko, og tiltak for å begrense denne. I planene som ble godkjent i 2016 fikk vi ikke synliggjøre slike områder godt nok.

Det er laget et planhjul som viser hvordan vi skal jobbe med klimaendringer og klimatilpasning i arbeidet etter vannforskriften. Planhjulet er vist i figur 6. Dette vil bli samordnet med arbeidet med plan for klimatilpasning i Rogaland 2020-2050.

Figur 6: Planhjul som viser hvordan vi skal jobbe med klimaendringer og klimatilpasning i arbeidet etter vannforskriften.

8.5 Drikkevann, badevann og andre beskytta områder

Det følger av vannforskriftens § 16 at det skal etableres en oversikt over beskytta områder som viser alle vannforekomster som har status som beskyttet etter sektorlovverk, herunder områder utpekt for

drikkevann eller rekreasjonsformål. Videre sier § 17 at drikkevanskilder skal beskyttes slik at omfanget av rensing ved produksjon av drikkevann reduseres. I arbeidet med oppdatering av planene skal drikkevann og badevann prioriteres som viktige tema i vannforvaltningen.

Les mer om drikkevann og badevann [her](#).

Miljødirektoratet skal jf. vannforskriften § 16 sørge for løpende oppdatering av registeret over beskyttede områder i Vann-Nett, i samsvar med forskriftens vedlegg IV.

Registeret over beskyttede områder skal inneholde:

- Områder utpekt eller tiltenkt for uttak av drikkevann
- Områder utpekt til beskyttelse av økonomisk betydelig akvatiske arter
- Vannforekomster utpekt til rekreasjonsformål
- Områder følsomme for næringsstoffer
- Områder utpekt til beskyttelse av naturtyper som består av eller er i vann eller arter som lever i vann

Det legges opp til at sektormyndigheter og kommuner involveres i utvelgelse av beskyttede områder.

8.6 Plastforurensning

Miljødirektoratet skal i løpet av 2019 foreslå hvordan plastforurensning skal inkluderes i arbeidet med de regionale vannforvaltningsplanene. I arbeidet skal det vurderes hvordan vannregionene og sektormyndighetene skal håndtere forsøpling av kyst- og fjordsystemene. Forsøpling vil som oftest ikke ha direkte betydning for miljøtilstand etter vannforskriftens klassifiseringssystem, med mindre det er snakk om søppel som lekker miljøgifter til vannet. Fysisk søppel i kyst- og fjordområdene oppleves likevel på generelt grunnlag som en økende miljøutfordring tilknyttet vannforvaltningen, både fordi det er skjemmende og fordi det kan påvirke levende organismer i kystvann på ulikt vis.

8.7 Nye nasjonale føringer

De nye nasjonale føringene som er gitt i brev fra Klima- og miljødepartementet i brev datert 19. mars 2019, er utarbeidet i samråd med andre berørte departementer. Formålet har bl.a. vært å bidra til å avklare målkonflikter. Det er også slått fast at nasjonale føringer for vannkraft som ble gitt av Olje- og energidepartementet og Klima og miljødepartementet ved brev av 24. januar 2014, vil gjelde fram til disse er oppdatert. De nye nasjonale føringene vil inngå som en del av grunnlaget for det videre arbeidet med oppdatering av gjeldende plandokumenter. De nye føringene innebærer bl.a. at:

- Alle avløpsanleggene i den enkelte kommune skal oppfylle forurensningsforskriften sine renskrav slik at vi kan nå miljømålene innen 2027, og senest innen 2033.
- Tiltak for vill fisk som er påvirket av lakselus eller rømt oppdrettsfisk, skal bygge på ny kunnskap som er kommet til etter at vannforvaltningsplanene for 2016-2021 ble utarbeidet. Denne kunnskapen er tilgjengelig i [Vann-nett](#).
- Regjeringen vil innføre mer forpliktende krav til forurensning fra jordbruket. Kravene skal sikre god tilstand i alle vannforekomster som blir påvirket av aktiviteter fra jordbruket. Fylkesmenn og kommuner skal stille krav om miljøtiltak der det er nødvendig for å nå miljømålene etter vannforskriften innen 2027, og senest innen 2033. Det skal utformes en hjemmel som gir fylkesmannen mulighet til å stille miljøkrav i særskilt utsatte områder.
- Regjeringen arbeider med en tiltaksplan mot fremmede arter som bl.a. truer vannkvaliteten. Planen skal være klar i løpet av våren 2019.
- Transportetater og underliggende virksomheter skal gjennomføre tiltak som bedrer miljøet i alle vannforekomster der dette er nødvendig for å nå vannforskriftens miljømål innen fristene.

-
- Tiltak for å verne drikkevannskilder skal avklares gjennom de regionale vannforvaltningsplanene, og blir ivaretatt i arealdelen til kommuneplanen, gjennom hensynssoner og tilhørende planbeslutninger.

De nye nasjonale føringene er tilgjengelige her: [Nasjonale føringer for arbeidet med oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene.pdf](#).

UTKAST

9 Forslag til program for konsekvensutredning

Planprogrammet skal generelt gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen med frister og deltakere, opplegg for medvirkning, hvilke alternativer som vil bli vurdert, og behovet for utredninger. Med alternativer menes i denne sammenheng både alternative eller tilpassede miljømål og ambisjoner, alternative type tiltak eller prioriteringer av tiltak, og at hele eller deler av planen og tiltaksprogrammet ikke gjennomføres.

I og med at vannforvaltningsplanen og tiltaksprogrammet er en regional plan, vil konsekvensutredningen i utgangspunktet begrenses til å redegjøre for virkningene planen og tiltaksprogrammet kan få på et overordnet nivå. Den skal presentere både de positive og negative konsekvensene gjennomføring av planen kan ha for miljø og aktuelle samfunnsinteresser.

9.1 Beskrivelse av miljøtilstanden og behov for å styrke kunnskapsgrunnlaget

Planen/konsekvensutredningen vil inneholde en oppdatert beskrivelse av miljøtilstanden i vannregionen (våren 2020) med utgangspunkt i det som er presentert i dokumentet om hovedutfordringer som inngår som en del av denne høringen. I tillegg vil det presenteres en beskrivelse av hvordan miljøet kan antas å utvikle seg hvis hele eller deler av planen og de foreslåtte tiltakene ikke gjennomføres (null-alternativet). I den sammenheng vil det også være viktig at virkninger som kan følge av klimaendringer (økt vanntemperatur, tørkeperioder, økte nedbørsmengder, økt vannføring og erosjon m.v.), tas med i vurderingene og at dette sees i sammenheng med vannmiljø og miljømålene.

Planen vil også inneholde en vurdering av kunnskapsgrunnlaget, og om det er behov for ytterligere studier og overvåking inn i neste planperiode (2022-2027). Arbeidet med kunnskapsgrunnlaget er en kontinuerlig prosess, og kunnskap og data om vannforekomstene er samlet i Vann-Nett: <https://vann-nett.no/portal/>

En foreløpig vurdering av hovedutfordringer for vann Rogaland vannregion basert på miljøtilstand, hoved påvirkninger og behov for bedringer i kunnskapsgrunnlag indikerer at det vil være aktuelt å skaffe bedre kunnskap om:

- omfang og påvirkning fra spredt avløp
- påvirkning fra vannkraft
- avrenning fra landbruksarealer
- påvirkninger fra arealendringer nær og langs vassdrag

9.2 Oppdatere miljømål, unntak og tiltak

Vannforvaltningsplanen og tiltaksprogrammet vi jobber etter nå (2016 – 2021) ble vedtatt av fylkestinget i 2015, og ble godkjent av departementene i 2016. Den nye planen vil inneholde en oppdatert gjennomgang av status for gjennomføringen av gjeldende plan, og en vurdering av behov for å endre miljømål og justere på eller iverksette nye tiltak for å oppnå nasjonalt og internasjonalt fastsatte miljømål (naturmangfold, forurensing og økosystemtjenester), med særlig fokus på måloppnåelse for vannmiljøet i 2027 (jf. også nye nasjonale føringer).

9.3 Forholdet til andre nasjonale, regionale og kommunale planer

Planen og konsekvensutredningen skal inneholde en vurdering av hvorvidt den kan komme i konflikt med andre nasjonale, regionale og kommunale planer, om det er nødvendig å oppdatere eller endre disse planene for å oppnå de miljømål som ligger til grunn for vannforvaltningsarbeidet, og om det kan være aktuelt å foreslå særskilte planbestemmelser eller retningslinjer knyttet til vannforvaltningsplanen som kan gi føringer eller legge begrensninger for andre planer eller sektorer.

9.4 Vurderinger av vesentlige virkninger for miljø og samfunn

Konsekvensutredningen av planen skal inneholde vurderinger av virkninger planen og tiltaksprogrammet kan ha for miljø og samfunn, og herunder:

- naturmangfold og økosystemtjenester
- nasjonalt og internasjonalt fastsatte miljømål
- kulturminner og kulturmiljø
- friluftsliv og folkehelse

-
- landskap
 - forurensning, forsøpling (inkl. plast) og vannmiljø
 - jordressurser og jordvern
 - forhold knyttet til klima, klimatilpasning og flom
 - landbruk
 - tettstedsutvikling
 - samferdsel og transport
 - vannkraft
 - drikkevann og badevann
 - fiskeri og akvakultur
 - reiseliv

Konsekvensutredningen skal også belyse hvordan målkonflikter i forhold til andre samfunns- og arealbruksinteresser kan påvirke vannmiljø og måloppnåelse i vannforvaltningen.

9.5 Kostnadsanslag og nyttebeskrivelse

Det er et mål i revisjonen og oppdateringen av planen og tiltaksprogrammet å få en bedre oversikt over de økonomiske og administrative konsekvensene av planene, og de ulike sektormyndighetene vil involveres for å bidra med økonomiske kost/nytte vurderinger knyttet til sine respektive ansvarsområder. Vurderingene av kostnadsanslag og nyttebeskrivelse skal være på regionalt nivå og i størst mulig grad baseres på innspill fra sektormyndighetene. Desto bedre kostnadsoverslag og nyttebeskrivelser sektormyndighetene bidrar med, desto bedre blir kostnadsoverslag og nyttebeskrivelser. Dette skal imidlertid ikke være kost-nytte vurderinger av enkelttiltak, men på overordnet nivå. Kost-nytte vurderinger av enkelt til tak må den enkelte sektormyndighet foreta etter sitt sektorregelverk i den enkelte sak når tiltakene skal gjennomføres.

9.6 Behov for videre overvåkning av miljøkvalitet

Overvåkingen er langsiktig, og ofte er det behov for målinger over flere år for å kunne se en forandring som skyldes menneskelig aktivitet eller en naturlig variasjon.

Målet med overvåkingen er å:

- Skaffe et godt kunnskapsgrunnlag for tiltak og politiske beslutninger
- Sikre befolkningen rett informasjon om miljøets tilstand i tråd med miljøinformasjonsloven

Det regionale overvåkingsprogrammet skal oppdateres og revideres. Fylkeskommunen som er utpekt til å lede planarbeidet i vannregionen har etter vannforskriften ansvaret for at dette blir gjort, men det er Fylkesmannen som står for det faglige arbeidet, i samarbeid med sektormyndighetene. Planen og tiltaksprogrammet vil inneholde en vurdering av behov og omfang for videre overvåkning og aktuelle parametere som bør overvåkes.

10. Oppdatering av tiltaksprogram og prioritering av tiltak

Vi deler tiltakene som skal gjennomføres inn i grunnleggende og supplerende tiltak. Grunnleggende tiltak skal gjennomføres i henhold til lovverket. Supplerende tiltak gjennomføres hvis grunnleggende tiltak ikke er tilstrekkelige for å nå miljømålene. Det vil si at det er målene i vannforskriften som utløser de supplerende tiltakene.

I oppdateringen av tiltaksprogrammet vil det i utgangspunktet være naturlig å vektlegge de faktorer som gir de største påvirkningene i vannregionen vår, slik det framkommer i dokumentet som beskriver hovedutfordringene. Ellers vil det være viktig å følge opp de nasjonale føringene (j. pkt. 8.7).

Langtransportert forurensning er identifisert som den største påvirkningsfaktoren for vannforekomster i Rogaland. Tiltak for å redusere langtransportert forurensning skjer allerede gjennom internasjonale avtaler og samarbeid (Gøteborg protokollen, 2005). Dette vil ikke dekkes av denne planen. Det betyr at denne planen vil begrenses til å vurdere tiltak lokalt som kan redusere de negative virkningene av langtransportert forurensning (sur nedbør), herunder kalking som er et avbøtende tiltak i vassdrag påvirket av forurensning.

Vannkraftutbygging har hatt og har en stor påvirkning av vassdrag i Rogaland, og derfor er flere vannforekomster kategorisert som sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF) i fylket. Påvirkninger som følge av vannkraftutbygging er akseptert på grunn av den samfunnsmessige nytteverdien av vannkraftproduksjonen, og mindre strenge miljømål kan være aktuelt for slike vassdrag. Tiltak som innebærer behov for krav til minstevannføring er knyttet til vilkårsrevisjoner og oppfølging av konsesjonsvilkår. Avhengig av hvor gammel den enkelte vassdragskonsesjonen er så vil muligheten for å gjennomføre habitatforbedrende tiltak variere. De nyere vassdragskonsesjonene inneholder standard vilkår som gjør det enklere å sette krav til overvåkning og habitattiltak, enn i eldre konsesjoner hvor slike krav i liten grad er inntatt. En miljødesign-tilnærming der miljøhensyn integreres i planleggingen av tekniske løsninger kan gi muligheter for effektive tiltak og gode avveininger mellom miljø og vassdragsregulering.

Jordbruk er en vesentlig påvirkningsfaktor spesielt i Jæren vannområde, og vil som i inneværende planperiode måtte ha sterkt fokus i den oppdaterte planen og tiltaksprogrammet, jf. de nye nasjonale føringene som fastslår at Regjeringen vil innføre mer forpliktende krav for forurensning fra jordbruket.

Ellers vil påvirkninger av arealanvendelse knyttet til tettstedsutvikling (urban utvikling) og industri/næring være viktige å vurdere i planarbeidet.

Prioritering av tiltak i det videre arbeidet handler derfor primært om fordeling av tiltakene geografisk (hvor begynner vi) og over tid (hvor lang tid bruker vi) og når oppfyller vi miljømålene eller har sørget for beskyttelse. Sektorene har derfor en viktig rolle i å prioritere rekkefølgen av tiltakene og ta stilling til måloppnåelsen og eventuell tidsutsettelse. Der flere sektorer påvirker, er dialogen i planarbeidet nødvendig for å sikre samordning, felles innsats og målrettede tiltak for å nå miljømålene. I den sammenheng er det med henvisning til de nye nasjonale føringene er det verd å framheve at alle avløpsanlegg i den enkelte kommune skal oppfylle forurensningsforskriftens rensekrav slik at det er mulig å nå miljømålene innen 2027, og senest innen 2033. Videre framheves behovet for tiltak i forhold til akvakultur av flere høringsinstanser, og i de nye nasjonale føringene er det slått fast at tiltak for villfisk som er påvirket av lakselus eller rømt oppdrettsfisk skal bygge på ny kunnskap som er kommet til etter at vannforvaltningsplanene for 2016-2021 ble utarbeidet.

Grunnleggende tiltak skal som en hovedregel gjennomføres først og ikke «settes opp mot» supplerende tiltak i egen eller andre sektorer:

- Tiltak for å oppnå krav i regelverk er derfor en prioritert oppgave for «alle» og skal som hovedregel ikke prioriteres bort
 - Første prioritet bør derfor være vannforekomster hvor tilstanden er moderat eller dårligere og/eller hvor det er viktige brukerinteresser som for eksempel drikkevann, badeplasser, fiskeinteresser eller lignende.
 - Andre prioritet bør være øvrige vannforekomster som er i god eller svært god tilstand, eller hvor det ikke er viktige brukerinteresser som er påvirket. Der tilstanden er god eller

-
- bedre skal også grunnleggende tiltak gjennomføres, men ikke supplerende tiltak med mindre disse er nødvendige for å beskytte vannforekomsten mot forringelse.
- Vedtatte beskyttelseskrav til f. eks. drikkevannskilder er ikke gjenstand for diskusjon i det videre arbeidet.
 - Hvis grunnleggende tiltak ikke er nok for å oppnå målene må supplerende tiltak utredes og iverksettes. Hvis gapet mellom dagens tilstand og miljømål er stort kan tiltaksgjennomføring innenfor lovverket og av supplerende tiltak med fordel skje samtidig.
 - Sektorene prioriterer og tar stilling til måloppnåelsen og eventuell tidsutsettelse. Dialogen i planarbeidet bidrar til samordning der flere påvirker.
 - Vassdrag hvor tiltaksgjennomføring er startet gjennom oppfølging av gjeldende regional plan må følges opp og prioriteres.

UTKAST